

05

A

514

i. N. 7.

DISPUTATIO THEOLOGICA
ANTI-SOCINIANA

De
SCRIPTURA SACRA,

In Illustri Academia Wittebergensi,

SUB
PRÆSIDIO
VIRI

Maximè Reverendi, Amplissimi Excellentissimiq;

DN. JOHANNIS DEUTSCH-
MANNI,

SS. Theol. D. Ejusdemq; Prof. Publ. longè Celeberrimi,
Alumnorum ELECTORALIUM Ephori gravissimi, ut & Vener.
Facult. Theol. h. t. DECANI Specta-
tissimi,

DN. PATRONI atq; PRÆCEPTORIS *maximè*
Observandi,
Publico Eruditorum Examine
submissa

A
M. GEORGIO FRIDERICO MAGNO,

Posoniò-Hungaro,

In Auditorio Majori,

Ad Diem XIII. Januarii,

A. O. R. M. DC. LXX.

Horis Matutinis.

WITTEBERGÆ, Literis MICHAELIS METERL

VIRO

NÖBILISSIMO, AMPLISSIMO EXCELLEN-
TISSIMO QVE,

DN. MARTINO CHRISTOPHORO
MEZGERO,

Phil. & Med. D. Experientissimo, & in Inclyta Ratisbo-
nensi Republica Archiatro Celebratissimo,

DN. Mecenati atq; Studiorum suorum Promotori multis nominibus
atq; reverentiam devotissimam;

05 A 514 UT ET

VIRO

EXCELLENTISSIMO ATQVE PRÆCLARISSIMO,

DN. MELIÆ THOMÆ,

P.L. & Not. Cæs. nuper Gymnasii Posoniensis in Hunga-
ria Inferiori Rectori optimè merito, jam Lycei Elisabethani, quod
Wratislaviæ est, Directori, vicinarumq; Scholarum
Inspectori Gravissimo,

DN. Præceptori quondam suo dexterrimo, nunc Patrono
& Fautori colendissimo,

Felicia ineuntis Anni auspicia gratulatus,
omnigenamq; apprecatus prosperitatem,

Hoc quæcumq; perennantis obsequii documentum
animiq; beneficiorum memoris
μνημόσυνον

Devoto pectore sacrar

M. GEORGIUS FRIDERICUS MAGNUS,
Posoniæ - Hungarus.

QVÆSTIONES ANTI-SOCINIANÆ

PRÆLIMINARES.

EX PRÆFATIONE CONFSSIONIS
AUGUSTANÆ.

DE

SCRIPTURA SACRA.

QVÆSTIO PRIMA.

An Scripturæ Sacræ certitudo sit infallibilis ?

I.

CUM *Augustana Confessio*, tanquam *Symbolum Ecclesiarum Orthodoxarum publicum*, *Scripturam Sacram* in omnibus articulis, ceu *doctrinæ salutaris principium* respiciat, & in ipsa *præfatione*, tanquam *fundamentum*, eandem præsupponat; sicut ex §. Cum igitur: liquido fatis apparet, ubi disertis verbis Illustrissimi Confessores testantur, quod in *veræ religionis causa suam & suorum Concionatorum Confessionem offerant, cujusmodi doctrinam. EX SCRIPTURIS-SANCTIS & PURO VERBO DEI* hæcenus illi in terris, ducatibus, ditionibus & urbibus Protestantium tradiderint, ac in Ecclesiis tractaverint: ideo non sine causa nunc exordium *Dogmaticarum Controversiarum Socinianarum à Scriptura Sacra* facimus, cum inter orthodoxos & adversarios hæc multa, de quibus controverti soleat, reperiantur.

2. Ut autem propius ad *qvæstionem* h. l. præscriptam accedamus, prius ea, quæ non veniunt in controversiam, hic removere placet. Non igitur *qværitur* (1) *An Sociniani Scripturam Sacram penitus inficiantur?* nam licet magis *scepticè*, quàm *Theologicè*, de *Scriptura Sacra*, vel ejus *autoritate*, verba faciant, quemadmodum præter alia non obscure videre licet ex integro *Scripto Fausti Socini, de Scripturæ sacre autoritate*, & parum tribuant *libris imprimis Testamenti Veteris*, quia juxta *Smalz. in refut. monstr. p. 79. parum curandum est, quid dicat de cultu DEI Prophetæ Veteris Testamenti*; eò tamen audaciæ nondum progressi sunt, ut omnem *Scripturæ Sacræ* vel *existentiam*, vel *eminentiam*, negare voluerint.

A

I. (2)

3. (2) Nec quæritur de eo, num Sociniani patefactionem aliquam divinam asserant? nam in scriptis suis omnino nonnunquam, sed rarius divina patefactionis mentionem faciunt, etiam si prolixè de autoribus & autoritate Scripturæ sacræ, vel, ut dicitur, ex professo tractationem instituere suscipiant, prout iterum ex integro libello de *Autoritate Scripturæ sacræ* patet. Sic enim p. 64. scribit: *Cum religio neqvæquam res naturalis sit, sed, si vera est, patefactio sit quædam divina, non modo verisimile est, sed prorsus fieri non potest, ut religio illa, quam DEUS velit æternam esse, atq; omnibus gentibus communem, ipsius certissimo ac singulari iussu & opera, passim in orbem terrarum conjungat; generis hominibus predicata non fuerit.* Sic etiam Socin. adv. Palaol. p. 530. fateatur, quod scripta Apostolica dicta ante Spiritu Sancto edita fuerint. Verum, uti dictum, rarius divinæ revelationis mentionem faciunt, incidenter etiam saltem eam introducunt. & aliis hypothesibus parum certitudinis, & autoritatis Scripturis relinquunt, unde Socinus lib. de autor. script. c. 1. ubi prolixè de autoribus Scripturæ sacræ, eorumq; fide, disserit p. 6. & seqq. ne semel quidem Spiritum Sanctum, ejusq; patefactionem introducit.

4. (3) Nec disquiritur de eo, annon aliquam certitudinem, vel auctoritatem Sociniani libris sacræ scripturæ tribuant? Nam hoc facile largimur, cum eo respiciat totus iste libellus: sed ista vel certitudo, vel autoritas, potius est humana, quam divina, quod ex libris totius evolutione patescit, cum primis ex causis illis, quas p. 6. recenset, & postea prolixè diducit: *Quatuor sunt, inquit, ut videtur, causæ, cur jure dubitari possit de auctoritate libri cujuscumque. Prima est, si scriptor parum sit fide dignus, aut non ejusmodi, de cujus fide & scientia dubitari nequeat. Altera est, si revera scriptor ignoretur. Tertia, si constet, aut justa suspicio sit, librum depravatam fuisse, aut aliquo modo immutatam. Quartæ verò & postrema, si non rejicienda testimonia adsint, quod libro isti neqvæquam sit adhibenda fides: Si igitur demonstratum fuerit, nullam ex prædictis quatuor causis locum habere in eo libro, qui Novum Testamentum appellatur, jam monstratum utiq; etiam fuerit, injuria de ejus auctoritate dubitari. Sic p. 13. libros Novi Testamenti saltem majorem alio quovis libro auctoritatem tribuit: Dico igitur, quod attinet ad repugnantes, aut diversitates, quæ in Novi Testamenti scriptis videntur,*

untur, nullam esse, quæ aut non videatur quidem vera, sed tamen non sit, aut, non in re sit parvi, sed potius nullius momenti. Quæ videri tantum possunt, nec tamen sunt revera, ea sunt, quæ ad doctrinam spectant: in qua non modo nulla vera in scriptis illis repugnantia aut diversitas invenitur, sed tanta est concordia & convenientia, ut vel hoc satis esse deberet ad conciliandum libro illi AUCTORITATEM MAIOREM, quam quivis alius liber habeat, ubi doctrina aliqua traditur. Vix enim, aut ne vix quidem, scriptis unius tantum hominis, licet brevibus & paucis, tanta unquam doctrinæ ubiq; concordia & convenientia reperitur, quanta in eo libro, qui ex tot diversis multorum scriptis constat.

5. (4) Sed quæritur de certitudine divina, eaque ratione objecti, non e quidem (a) de certitudine divini ortus, annon sic ortum divinum libri Canonici habeant, ut verbum merum DEI, nullum autem errorem, aut verum dissensum contineant? Nam Scriptura sacra non verbum hominum, sed verbum DEI simpliciter continet. Falsum igitur est, quod affert Socin. lib. de autor. scriptr. p. 14. fieri potuisse, ut alius alio talium rerum veritatem melius tenuerit, fortasse aliquantum, aut etiam multum diverse alius ab alio scripserit.

6. (b) Neq; de certitudine Authentici textus, quem alias Sociniani pariter dubium reddunt, dum corruptelas concedunt, eumq; non authenticum faciunt, ut quando Socin. d. l. p. 26. scribit: Quod si depravatio sit aliquot locorum singularium, ex quibus nec doctrina, nec historia mutetur, quidnam hoc momenti habet? Autor. disp. contr. Judæos respons. ad quæst. 21. p. 111. scribit; multa vestigia corruptionis, vel depravationis Scriptorum culpa admissæ, in N. T. extare: & resp. ad quæst. 24. p. 115. dicit: Cum Vetus Testamentum tot vulnera, sive per injuriam, sive per inscitiam librariorum acceperit, mirum non fore, si idem etiam scriptoribus Evangelii acciderit. Et Socin. in lect. sacr. p. 55. ad illorum sententiam accedit, qui volunt LXX. Interpretum Editionem Græcam anteponi ipsi Ebraicæ, docentq; omni tempore aliquid corruptionis à Judæis male seriatim in suam ipsorum Editionem inductum fuisse, præsertim post Christi tempora, adeoque si hodie aliquid inveniatur in Hebræico Textu V. T. ab eo diversum, quod citatur in N. T. ubi habita est ratio LXX. Interpretum, statuendum esse, veram lectionem potius eam esse, quæ apud Scriptores N. T. legitur, quam quæ hodie in Ebraicis Codicibus extat. Et

DE SCRIPTURA SACRA.

p. 97. in eam sententiam inclinat, quod syriacus Textus N. T. alicubi sincerior sit, quam textus Græcus.

7. (c) Neq; de certitudine sensus verbalis, quæ ratione scriptura dicitur certum sensum, alienum ab omni prorsus ambiguitate, quoad intentionem auctoris, & verborum conditionem, gignere: contrarium itidem hic Sociniani fingunt, ut est apud Schmalz. contr. Franz. p. 91. Nihil dubitandum est, Christum ita locutum fuisse studio, ne & hoc & illo modo verba ipsius intelligi possint, ut homines improbi, verba non considerantes, haberent, quod speciose caperent: hic enim Christi mos fuit, homines improbos suis sermonibus quasi intricare.

8. (d) Neq; de certitudine sensus realis, cum debita relatione ad ipsa mysteria, quæ propterea credere debemus, quia vel semel, vel iterum, manifestis verbis in verbo DEI revelata fuerunt, secus atq; docent Sociniani apud Socin. de Natura Christi p. 17. Si aliqua in divinis monumentis loca reperientur, ubi diserte scriptum extaret, DEum hominem factum fuisse, aut humanam carnem induisse, vel assumpsisse, quod tamen nunquam in eis traditum reperies, non statim ita, ut sonant, verba accipienda essent, cum id majestati divine prorsus repugnet, sed ea ratione exponi deberent, ut per figuras, a loquendi usu non penitus abhorrentes, & aptior sententia nobis constaret, & ipsa natura funditus non everteretur, quod certe tunc semper fiet, cum divina oracula ita interpretabimur, ut inde aliquid consequatur, quod plane impossibile esse, & DEus & natura docuerit. Schmalz. horu. II X. in cap. I. Ioh. Credimus etiam si non semel atq; iterum, sed satis crebro & apertissime Spiritum extaret, DEum esse Hominem factum, multo satius esse, quia hæc res sit absurda, & sanæ rationi plane contraria, & in DEum blasphema, MODUM aliquem DICENDI COMMINISCI, quo ista de DEO dici possint, quam ista simpliciter, ut verba sonant, intelligere.

9. (e) Neque de certitudine usus, sive verbalis, sive doctrinalis, sive spiritualis, respectu cujus Sociniani pariter ab orthodoxia recedunt, cum usum vocum incertum fingant, ut est apud Socin. de baptis. p. 24. doctrinam pariter incertam reddant, ut ex th. præc. liqver; & fructum spiritualem etiam absque illuminatione, vel operatione Spiritus sancti statuant, soli rationi relinquant, & sic prorsus incertum efficiant apud Ostor. in Instit. p. 3. Hæc & alia licet inter Nos & Sociniani

cinia

Socinianos non parum controversa sint, hic tamen illa directè non attendimus.

10. (f) Sed agitur de certitudine Status, An Scriptura Sacra quoad statum proprium sit infallibiliter certa, vel an ejus certitudo sit infallibilis, sive illa consideretur ratione DEI, quia sic immediatam à DEO certitudinem, eamque prorsus infallibilem possidet: sive ratione sui, sic divina prorsus inspiratione, divini sensus informatione, & divina autoritate gaudet, ac propter infallibilem certitudinem in se dicitur principium primum, ἀρχὴ πρώτη, ἀρχὴ ἀπόδειξις & ἀνεπιπέδη; sive ratione nostri, quia nobis etiam infallibiliter certum DEI verbum, cui certo credere, nosque totos cum omni cognitione, fide & salute, tuto committere queamus. Hic nos Affirmativam probabamus, Sociniani autem negativa sententia placet.

11. Pro nostra sententia plurima fundamenta produci possent, nunc lectorem benevolum ad Venerandi Dn. D. Calovii Socinism. Proslig. remittimus, qui sect. 2. membr. 1. pro nostra parte X. rationes adducit, (1) è natura Principii (2) è certitudine conclusionum Theologicarum (3) è certitudine conscientie in omnibus. (4) è natura fidei. (5) è certitudine gratie & salutis. (6) è consequenti absurditate meri Pyrrhonismi. (7) à sine scripturæ (8) è causa infidelitatis (9) è scripturæ sacræ Efficientia & virtute (10) è documentis infallibilitatis Scripturæ sacræ. Quæ rationes pluribus expositæ d. l. legantur.

12. Quod attinet fundamenta sententiæ contraria, magis σοφιστικῶς, Ἀλεγεινῶς & οὐρετικῶς illa, quam διδακτικῶς in citato libello de Autor. script. proponuntur, sicut cuilibet ex evolutione patebit, nos illa potissimum adsumemus, quæ directè nostræ sententiæ cap. 5. p. 78. opponere videtur, quia colophonis instar illa lectoribus commendare voluit. Visum est nobis, inquit, antequam huic nostræ scriptiōi finem imponamus, monere lectorem, eos, qui, ut vis fidem adjungant, quæ scripta sunt in veteri novoque Testamento, ejusmodi argumenta & rationes postulant, quibus nemo sese opponere, aut repugnare queat, quæque unicuique ejus rei certam & indubitatam fidem faciant. Hic indubitatam & infallibilem scripturæ certitudinem, ejusque probationem immotam, adeoque sic orthodoxam sententiam impugnat, probabilitatem solam infert, sicut c. 4. p. 78. concludit his verbis,

bis : Per ea, quæ hæcenus disputata sunt, arbitramur, satis demonstratum fuisse, MAIOREM FIDEM adhibendam esse libris Veteris & Novi Testamenti, sive quod historiam, sive quod ad doctrinam attinet, quam plerisque aliis libris soleat, eumque, qui illis fidem non adjungat, nulla probabili ratione inde deterrevi. Dist. tamen inter Christianos, & non Christianos, illi scripturam ut certam, hi prius ut incertam, illi tanquam verbum divinum, hi tanquam verbum historicum, illi tanquam principium, hi tanquam principiatum &c. recipiunt : in illis fides gignitur, in his opinio primum, post fides requiritur : illi tanquam διδασκαλίας, hi tanquam παιδαγωγίας primum scripturam admittere tenentur. Dist. inter argumenta primaria & secundaria : dantur æquidem fundamenta certitudinis scripturæ secundariæ, quæ probabilia, sed propterea non neganda, vel omittenda primaria, quæ propriis infallibilia.

13. Probat verò suam sententiam (I) à natura veræ religionis in genere, quia tales indubitata certitudinis, ejusque demonstrationis assertores ostendunt, se religionis naturam parum attente considerare, quæ ea est, ut quemadmodum multi loquuntur, fidei meritum requirat, sitque hominum probitatis, tanquam lapis quidam lydius, præsertim verò ejus religionis, quæ Novo Testamento continetur, de qua unâ ob causam, quæ sæpius dicta est, satis est nos loqui. Argumentum esset tale : Quicumque certitudinem indubitatam, vel ejus fidem certam asserunt, illi religionis veræ naturam non considerant : ratio consequens quia religio vera meritum fidei requirit, & hominum probitatis est, tanquam lapis quidam lydius : Lutherani hoc faciunt, Ergo : R. (1) quid per fidei meritum intelligat Socinus, luculenter nec indicat, nec explicat : quid multi loquuntur, Sociniani alias non placet. Nobis Lutheranis nullum est fidei meritum, si Papistarum fidei meritum intendit, illud ἀρετῶν, ἀπίστῶν, & fidei Christianæ non ἀλόγων. (2) Si per fidei meritum fides ipsa notetur, & per studium probitatis, ejus consequens, sicut fides est viva Iacob. II. 20. & ἐνεργουμένη Gal. V. 5. in bonis operibus, verissimum est, quod vera religio fidem & studium probitatis requirat, sed inde medium religionis certum & indubitatum non excluditur, verum includitur, imò præsupponitur : sicut enim vera fides, & vera pietas suam & habet, & habere debet certitudinem, cum vaga fides sit

DE SCRIPTURA SACRA.

fit nulla fides, vaga pietas sit vana pietas, ita certitudo pariter in utroque principio requiritur: nihil enim certitudinis, vel autoritatis, sive dignitatis, vel perfectionis alius, in effectu reperitur, quod non antea fuerit in causa: hinc argumentum illud potius invertitur. Si fides vera, certa fides, pietas vera, certa pietas, sequitur etiam, quod scriptura sacra sit certa, vel indubitata, & nitatur etiam rationibus indubitatis. At verum prius: E. (3) Dist. tamen inter certitudinem objectivam, respectu ipsius scripturae, & subjectivam, respectu voluntatis humanae: Scripturam religionis, vel fidei & pietatis est lapis hydium, sed non omnes hoc lapide convenienter utuntur, nec omnes ad fidem & pietatem verè convertuntur: Illud proprietatis est, hoc accidentis, illud effectus, hoc eventus.

14. (II) *A natura religionis Novi Testamenti in specie: Si Novi Testamenti scripturae ejusmodi essent, ut nemo ulla ratione negare posset, ea esse veridica, neminem etiam fore, qui non modo religionem non profiteretur in eis comprehensam, id est, se esse Christianum: verum etiam talis re ipsa non esset, hoc est Iesu Christo non obediret: tam autem non omnes Iesum Christum profitentur, nec omnes sunt veri Christiani, vel Christo re ipsa obediunt. Ergo. R. (1) à posse ad debere non valet consequentia, non enim sequitur, si propter argumenta certissima scriptura negari non debet, quod inde negari non possit, aut si negari potest, quod inde quoque negari debeat. (2) Nemo nostrum dicit, quod scriptura vel Novi, vel Ver. Testamenti cum suis fundamentis ita sit comparata, ut nemo vel ulla ratione negare eam possit: nihil enim tam certum, & tam apertum est, quod non possit vel in totum, vel in tantum negari. Nam ipse DEUS, qui notissimus omnibus vel ex natura, sicut adversarii saniores inficiari non audent, à multis negatur, & ab aliis negari potest, ejus tamen & existentia & notitia satis certa, satisque certis nititur documentis. (3) Causa vera semper agit, sed nisi impediatur: sic etiã scriptura cum immota sua certitudine semper in hominibus pareret indubitatum effectum, nisi homo resisteret, & efficaciam scripturae contra DEI voluntatem, & scripturae spirituales virtutes impedimenta poneret. Hinc à certitudine scripturae non licet ad certitudinem fidei, vel obedientiae spiritualis, in nobis hominibus argumentari: à veritate causae non licet.*

licet inferre semper effectus veritatis, nim. *Ἐγγυησῶ*, licet *Ἐγγυησῶ* respectu, causa suas edat semper operationes.

15. Hoc autem argumentum Socinus porro confirmare nititur à *Novi Testamenti præmio*, quæ ratione urget (a) *Præmii Christianorum magnitudinem*. Nam præmium, inquit, in libris N. T. propositum iis, qui Christo obedierint, adeo magnum est, adeoque desiderabile, ut nemo sit, qui ejus consequendi gratia, majora etiam iis non faceret, quæ Iesus Christus præcepit (si modo majora fieri possunt) ubi comparatum haberet, se præmium istud adepturum, ut certe haberet, si verissima esse crederet ea omnia, quæ in Novo Testamento sunt scripta. Argumentum foret tale: Si Christianæ fidei & obedientiæ maximum & desiderabile præmium propositum est, sequitur, quod omnes & proficiantur, & sint Christiani, si certissima sint argumenta, tale præmium notificantia. Sed verum prius. Ergo. R. (1) Confundit *certitudinem scripturæ* eum *certitudine fidei*, vel *obedientiæ nostræ*: de illa quæstio loquitur, de hac argumentum intelligitur. Dist. igitur inter *certitudinem objectivam*, & *subjectivam*. Hinc negatur *consequentia*, quæ hoc modo corrigenda venit: si Christianæ fidei & obedientiæ maximum præmium propositum est, sequitur, quod ex se comparatum sit ita præmium istud, ut omnes ad fidem & obedientiam excitare possit, & quantum in se est, sua virtute excitat. Hinc (2) dist. inter *excitationem causalem* & *eventualis*: excitat per verbum *causaliter*, sed *eventualis* excitatio, respectu *subjectorum*, non sequitur. (3) Dist. inter *jus*, vel *debitum*, & *factum*: de *jure*, vel *ex debito*, propter præmii magnitudinem omnes credere deberent, sed *de facto* propterea non omnes statim a se credunt.

16. (b) *Præmii Christianorum certitudinem*, vel ipsum *bonorum & malorum discrimen*. Ita pergit, nullum inter malos & bonos discrimen, existeret, nec ulla causa bene ac male agendi, eoque, nec virtutis remuneranda, & vitii puniendi. Quandoquidem ex eo, quod præmium, cum ab initio proponitur, incertum est, fit ut mali à nobis nesciantur. Qui enim bonus, id est, probus est, & cogitatione ac voluntate ad eam faciendam propensus, quæ iusta & honesta sunt, atque ejusmodi, qualia IESUS Christus præcepit, aut saltem ab eis animo non est alienus, facile credit, quæ a ditte ingente præmio iis proposito, qui ista fecerint, quavis id
aper-

aperte non videat, modo de eo spes aliqua appareat, & ita credens, omnibus viribus aggreditur, ut ista faciat. Qui vero malus est atq; improbus, nec quidquam justis honestisq; rebus delectatur, earumq; similibus, quæ à Iesu Christo præceptæ fuerunt, aut certe istarum curat, cum audit verba fieri de premio eis proposito, qui ea fecerint, quomajus illud esse audit, eo minus credit. Quod si tamen propter magnas, quæ ejus sunt, conjecturas, aliquam ejus habet opinionem, ea infirma est adeo, ut efficere nequeat, ut is malos suos mores deserat, unaq; cum illis delectationem, aut honorem, aut utilitatem, quam inde vel sperat, vel jam experitur. R. (1) contrarium potius inde colligitur, quia præmium incertum nullum certum post se trahit studium, nec ullum certum exercitium: sed quæ certo promissa sunt præmia, licet cum difficultate conjuncta sint, tamen ad quælibet opera difficilia sectatores cupidos excitare conserverunt. (2) Discrimen inter bonos & malos Christianos potissimum à fide sumitur; quæ cum sit *ἡ ἀληθὴς ὁμοῖα, πεποιθῆσις, παρρησιᾶ* summam certè requirit certitudinem in verbo, cum ex auditu verbi proficiatur Rom. X. 17. Et hæc fides bonos excitat etiam ad obedientiæ studium, sed opinio, vel nuda persuasio, seu conjectura, vel ejus generis alia, nec fidem, nec obedientiam excitare possunt, id quod ipse Socinus fateri cogitur. [3] Præmium, quod Christi fidelibus promittitur, est prorsus supra rationem, adeoque nec cognosci, nec appeti, nec obtineri posset, nisi verbum certum in hominibus fidem operaretur: hæc autem fides certa una cum certa præmii cognitione, vel expectatio, verbi divini certitudinem prærequirit.

17. (III) A natura sapientiæ divinæ, quia sapientissime DEUS voluit, ut præmium immortalitatis, id est, rei cunctis desideratissimæ, à se omnibus propositum, quicumq; Iesu Christo obedierint, humano generi, paucis quibusdam exceptis, qui nimirum fidem facere aliis possent eorum, quæ ipsi viderant, certum indubitatumq; nulla ratione appareret, & idcirco nequaquam fecit, ut Novi Testamenti scripta, in quibus ejus præmii apertissima sit mentio, quæq; de eo constantè affirmant, ejusmodi essent, ut nullo modo quisquam sese eis opponere posset. R. (1) Sapientiæ divinæ potius consentaneum est, ut quæ sunt divina, certa, non incerta sint, cum Deum & res divinas omnis incertitudo fugiat. (2) Deus noster Pater est, & nos in Christo, seu filios, diligit: parentes autem ex

DE SCRIPTURA SACRA.

amore liberos, non incertis, sed certis præmiis ad obedientiam excitare consueverunt. (3) Præmium immortalitatis piis promissum, in Christo fundatum, adeoque verè dicitur certum & indubitatum, cum omnes in ipso promissiones sint Amen II. Cor. I. 20. quod multo magis de nobilissimo præmio dicendum erit. (4) Licet increduli, vel contumaces se scripturis clarissimis atque certissimis opponere possint, & actualiter opponant, tamen hoc fit non ex verbi DEI natura, sed potius ex cordis humani vel ignorantia, vel malitia, vel contumacia.

18. (IV.) Anatura divinæ voluntatis, quia DEUS satis esse voluit, si & hæc scripta, & alia, quæ sunt, ejus præmi argumenta, ejusmodi forent, quibus jure & possit, & debeat fides adhiberi, talia demum, ut ei, qui probus est, aut ita comparatus, ut probus facile evadere queat: ei verò, qui improbus est, & præ malitia sua probus fieri nequit, non sint satis: ut hac ratione illorum probitate detecta, horumque malitia, justissimam causam habeat, hos quidem puniendi, illos verò præmio afficiendi: tum quia ita convenire videtur: tum multo magis, ut hoc pacto in illis summam suam misericordiam, in his verò justam severitatem exerceat, in utrisque autem admirabilem suam potentiam, supremamque universitatis rerum, quod habet, dominatum atque imperium infinita, immortaliq; sua cum gloria patefaciat. (1) R. Hæc omnia dicuntur, non probantur: Ea proinde facilitate, quæ producuntur, etiam rejiciuntur. (2) Diff. inter voluntatem divinam juxta divinam revelationem, & secundum humanam speculationem consideratam: hæc, quæ cum Calvinianis communia fingunt de voluntatis divinæ decretis Sociniani, modo dimittimus, nec hic refellere debemus, cum alius sint loci. (3) Verbum DEI unum & idem bonis & malis proponitur, sicut idem semen in viam, in petram, inter spinas & in terram bonam spargitur Luc. IIX. 3. seqq. falsum igitur, quod verbum DEI sit ita comparatum, ut probis satis esse, malis non satis esse possit.

QVÆSTIO SECUNDA.

Utrum Scriptores sacri memoria labi potuerint, & actu quod
in libris sacris consignandis aliquando lapsi sint?

I. In Quæstionis hujus statu formando notandum est, quod
minimè

minime de *scriptoribus sacris* sermo sit (1) *ratione generatis conditionis*, quatenus *homines* fuerunt: quod enim *homines* labi possint, & actu quoq; sapius errent, illud ex *humanæ natura* corruptione liquido satis apparet, cum ex *sacris literis* notum sit, quod *omnis homo mendax Rom. III. 4.* (2) neq; *ratione conditionis specialis*, quatenus fuerunt *Ecclesiastici Doctores*: nam *Doctores* etiam lapsibus *humanis* obnoxii sunt, & non ullum inter *homines* genus invenitur, cui magis *infidias* *Diabolus* struat, cum in *ministris DEI* seducendis lapidem omnem moveat, quemadmodum exempla *biblica* & *Ecclesiastica* contestantur. (3) neq; *simpliciter ratione singularis conditionis*, quatenus *Doctores θεόπνευστοι* fuerunt. Notum enim est, quod *Doctores θεόπνευστοι* dupliciter considerari possint, 1. *materialiter*, quatenus, aliquando *θεόπνευστοι* fuerunt, & iterum tales esse potuerunt, cum *Spiritus S.* pro *libertate* sua certa quædam observavit tempora, & *θεοπρονοΐα* admisit intervalla, quemadmodum ex *Haronis, Nathanis, Elisei, Jeremiæ* & *aliorum Prophetarum* exemplis est manifestum, qui non semper *divinum* ad *revelationes* motum præsentem, sibiq; perpetuum possederunt, sed certis temporum intervallis eundem expectarunt & acceperunt, quo pertinent phrasas, verbum *Domini* factum est ad hunc, vel illum, *Spiritus Domini* venit vel irruit, super hunc, vel illum. Et ex *Nathanis II. Sam. VII. 3.* & *Petri Gal. II. ii.* exemplis apertum est, quod viri *θεόπνευστοι*, *materialiter* considerati, suis etiam *opinionibus*, vel *conjecturis* indulserint: vel *formaliter*, quatenus actu *θεόπνευστοι* fuerunt, & ex *impulsi* *Spiritus Sancti* *revelationes* suas protulerunt.

2. Hinc etiam porro non est *quæstio* de *scripturis*, vel *epistolis* virorum *θεοπρονοΐτων* *humanis*, siquidem *varios* *alios* *libros* edere, vel etiam *epistolas* in *causis* *illicitis* scribere potuerunt, sicut *litteras* *Uriæ David* scripsit ad *Ioabum*, & *Salomon* *varios* *libros* consignavit de *rebus naturalibus*: sed de *scripturis* *vere*, *meritoq;* *divinis*, quæ ex *singulari* *providentiâ* *divina*, propter *cœlestis* *veritatis* *revelationem*, ad *Canonem* *fidei*, *vitæq;* *referri* *debuerunt*.

3. Nos *quæstionis* *negativam* *juxta* *rei* *veritatem* *defendimus*, quam *Venerandus* *Dn. D. Calovius* in *Socinism. proflig. de* *Script. Sac. contr.* 2. *prolixè* *demonstrat* (1) *ab* *autore* *scripturæ* *principali*. (2) *à* *θεοπνευστιᾷ* *scripturæ*. (3) *à* *directione* *Spiritus* *S.* (4) *à* *revelationis* *divinæ*

DE SCRIPTURA SACRA.

infallibilitate. (5) à scripturæ sacrae sine. (6) à periculo suspicionis de veritate totius scripturæ. (7) ab absurdo, quod tota scriptura non sit DEI verbum. (8) ab incertitudine scripturæ sacrae universæ. (9) à defectu exempli. (10) à Confessione Volckelij lib. 6. de Vera relig. c. 9. p. 651. quod tum singulorum fidelium, tum totius Ecclesiæ iudicium ad certam aliquam regulam ac normam conformari oporteat, si modo errare nolit: quodq; hæc norma omnium confessione, DEI verbum sit, & quod DEI verbum absq; erroris suspicionem non aliunde, nisi ex S.L. de quarum veritate univ. Christianus orbis consentiat, peti possit: hinc probat Volckelius illad Augustini: Non oportet in tam sublimi auctoritate iudicare, etiamsi quid inibi non laet, quoniam submittimus ei nostrum intellectum, certumq; habemus etiam, quod clausum est aspectibus nostris, recte veraciterq; dictum esse.

3. Sed hoc non obstante Socinus cum aliis affirmativam quaestionis tueri conatur lib. de auctor. script. p. 14. fieri potuisse, ut alius alio talium rerum veritatem melius tenuerit, fortasse aliquantum, aut etiam multum diversa alii ab alio scripserit p. 71 fieri potuisse, ut ipsi hac in parte nonnunquam leviter errassent. In lect. Sac. p. 79. de loco Matt. XXVII. 9. non esse falsitatem appellandam, ubi non modo lapsus tantum memoriae esse potest, sed etiam is lapsus nihil rem mutat, & nihil falsi, quod attinet rem ipsam, de qua quaeritur, omnino inducit. In primis autem in toto libello isto de auctor. script. tales rationes adducit, quæ lapsus & errores scriptoribus & scriptis sacris conciliare videntur. Quantum equidem potest, emollire conatur absurdam sententiam suam, nunquam autem eam sufficienter probare poterit. Occasionem autem huius erroris desumit à repugnantis apparentibus. Sic enim pag. 13. scribit: Dico igitur, quod attinet ad repugnantias, aut diversitates, quæ in Novi Testamenti scriptis inveniuntur, nullam esse, quæ aut non videatur quidem vera, sed tamen non sit, aut non in restu parvi, sed potius nullius momenti. Quod concernit apparentes contradictiones, de iis pergit: Quæ videri tantum possunt, nec tamen sunt revera, ea sunt, quæ ad doctrinam spectant: in qua non modo nulla vera in scriptis illis repugnantia, aut diversitas invenitur, sed tanta est concordia & convenientia, ut vel hoc satis esse deberet ad conciliandam illam libro auctoritatem majorem, quam quivis alium liber habeat, ubi doctrina aliqua tradatur. Vix enim, ac ne vix quidem scriptis unius tantum hominis, licet brevibus & paucis, tanta unquam doctrinae concordia & convenientia

repe-

reperietur, quanta in eo libro, qui ex tot diversis multorum scriptis constat. R. (1) quod omnes contradictiones, vel repugnantia, quæ sacris literis tribuuntur, tantum apparentes, non veræ sint, jam dudum est demonstratum. (2) Apparentes contradictiones non respectu verbi, sed respectu nostri tales dicuntur: nobis tales apparent, sed in verbo tales non sunt. (3) Falsum etiam, quod in re parvi, vel etiam nullius momenti sint contradictiones, cum divina veritas in re nulla contradictiones admittat: veritas in omnibus sibi constat, sive magni, sive parvi sint momenti. (4) Si libri scripturæ sacræ natura saltem eandem habent auctoritatem cum aliis scriptis humanis, licet gradu major sit auctoritas, quam quivis alius liber habeat; tamen humana tantum est auctoritas, & sic nec scripta, nec scriptores sacrarum literarum immunitatem ab erroribus habebunt: jam illud totidem verbis asserit Socinus: & sic immunitatem sacrarum literarum ab erroribus vehementer infringit, vel ad minimum dubiam & suspectam reddit.

4. (II) Quia repugnantia, aut diversitates, seu veræ, seu quæ videntur tantum possant, quæ in rebus sunt parvi momenti, ea sunt, quæ pertinent ad historiam. R. (1) repugnantia in historiis etiam tantum apparentes sunt, æque sicut in doctrinalibus, nec ulla vera contrarietas in sacris historiis occurrit. (2) Dist. inter diversitates, & repugnantias vel contrarietates: illæ reperiuntur in sacris historiis, hæc minime: jam autem hæc, non illæ falsitatem arguunt. Hinc (3) dist. inter diversa sine pugna & cum pugna: non hæc, sed illa veritas admittit, sive divina sit, sive humana: unde historiam unam, vel alteram diversis circumstantiis notare, non est, vel ipsam historiam, vel ab alio notatas circumstantias negare, sed potius aliis circumstantiis rem eandem illustrare. (4) Non opus est, ut hic fingatur respectu divinæ veritatis aliqua doctrina prerogativa præ historiis sacris, cum historiæ sacræ quoque simplicem & infallibilem veritatem requirant, siquidem una tantum DEI veritas, quæ non potest sibi non constare: sive proinde circumstantiæ parvi, vel magni, sint momenti, DEUS in illis nec fallitur, nec falli potest, nec alios fallere cupit.

5. (III) Ex auctoritate Chrysostomi: Quia hac in re nihil aliud est

opus, nisi ea videre, quæ scripsit Iohannes, quæ Chrysostomus est dictus, in præmio commentariorum suorum in Evangelium Matthæi. Ubi si recte meminimus, plene huic quorundam objectioni responderet, contra auctoritatem nominatim quatuor Evangelistarum, & fidem eorum narrationibus adjuendam. Summa est, eos nihil prorsus inter se dissentire in iis historicis partibus, quæ alicuius sint momenti. R. (1) duo cum dicunt idem, nam est idem, juxta vulgatum: aliud quando Pater orthodoxus aliquid ex orthodoxa mente profert, aliud quando Doctor heterodoxus ex hæretica mente quædam profert. (2) Si quis integrum B. Chrysostomi locum inspexerit, potius pro consensu, quam dissensu Evangelistarum (de his enim ipsi sermo) ipsum disputare deprehendere poterit. (3) Chrysostomus loquitur de diversitate, non de contrarietate, itemque de differentia circumstantiarum, non de repugnantia, vel rerum, vel circumstantiarum. Cum quatuor sint, Hom. 1. p. 12. inquit, quæ Evangelia conscribant, nec eisdem temporibus, nec in eisdem locis, neque pariter congregati, & inter se conferentes, & tamen quasi uno ore omnia pronunciant, sit hoc sine dubio veritatis quærendæ indicium. Verum è contrario, inquis, ista res accidit: in multis enim disfidere redarguuntur. Imò hoc ipsum maximum est testimonium veritatis. Si enim ad unguem in omnibus consonarent, etiam usque ad tempora, ac loca, ipsaque adeo verba, nemo inimicus credidisset unquam, eos non communi ad decipiendum consilio congregatos, quasi ex humana quædam conspiratione Evangelium condidisse. Non enim simplicitatis fuisse tam sollicitam consonantiam judicarent. Nunc verò, quæ VIDETUR in rebus exiguis Dissonantia, ab omni illos suspicione defendit, & satis clare scribentium existimationem tuetur. Si verò aliquid de temporibus, ac locis varie dixerunt, nihil quidem dictorum obest veritati &c. Et p. 13. certe aliud est, diverso modo quid dicere, aliud adverso. Ex quibus apertum, quod B. Chrysostomus de diversis, non adversis, de varietate, non contrarietate, de dissonantia, non de repugnantia circumstantiarum loquatur, quemadmodum clarè satis id ipsum indicat: nihil proinde Socinus patrocini, pro commento suo, in verbis Chrysostomi reperire poterit. (4) Notum est, quod ad eas leges neque profani historici sint alligati, ut simpliciter iisdem verbis, circumstantiis, vel aliis respectibus simpliciter identificatis, historiam

refe-

DE SCRIPTURA SACRA.

referant, cum pro *diversitate scopi, methodi, subjecti* &c: variare soleant, multo minus ea de scriptoribus & historiis biblicis libertas neganda venit.

6. (IV) *Quia quod in rebus minimis inter se differant, hoc non solum illis minuere, sed etiam augere debet auctoritatem & fidem* Hinc enim apparet, eos non scripsisse quippiam, ab ipsis communi consensu confectum, reg. vera diversos scriptores fuisse, qui rei gestæ veritate compulsi idem re ipsa aperte scripserunt. R. (1) Scriptura suam auctoritatem & fidem hic nec à convenientia, nec à differentia, sed potius à *ἁποκρυσια* habere dicitur: rectius igitur Socinus fecisset, si in hoc de auctoritate Scripturæ tractatu semper ad *ἁποκρυσια* respexisset. (2) à *diversitate circumstantiarum* non licet ad *differentiam*, multo minus ad *contrarietatem rerum* collectionem instituere: juxta Chrysostomum, ut notavimus, in *circumstantiis* datur *diversitas*, sed de rebus ipsis Socinus *diversitatem*, vel etiam *contrarietatem* asserit. (3) Sic etiam minime licet à *diversitate circumstantiarum* ad errores, vel etiam *memoriæ lapsus* argumentari, cum aliæ plures, eaq; graves subesse possint causæ, propter quas Historicus in annotandis circumstantiis variet, & alias atq; alias circumstantias prudenter adducat, quas non statim quilibet lector observare potest. Tales autem errores, & *memoriæ lapsus* Scripturæ sacræ Socinus imputare conatur.

7. (V) *Quia tantum in quibusdam paucis rebus, & quæ nullius sunt ponderis, differunt.* R. (1) à *differentia* rursus ad *repugnantiam* argumentari N. V. C. (2) *pauci errores* etiam *veri errores*, & *leves errores* etiam sunt *veri errores*: de DEO verò, DE IQ; verbo nec paucos, nec leves errores concedere possumus, cum certum sit, quod DEUS omnis erroris & contradictionis, vel etiam veræ diffensionis expertus sit, cum ipsissima veritas sit, quæ sibi semper constat.

8. (VI) *Quia fieri potuit, ut alius alio talium rerum veritatem melius tenuerit, fortasse aliquantum, aut etiam multum diverse alius ab alio scripserit.* R. (1) à *posse ad esse* non valet *consequentia*: multa fieri possunt, quæ tamen non fiunt. (2) Falsum est, quod hoc fieri potuerit, cum certum sit, quod scriptores non *ex se*, sed ex

DEO

DEO, non ex proprio conceptu, sed ex divina revelationis ac inspirationis motu scripserint, quia *καὶ οὐ γὰρ ἡ θεοπνευστος* II. Tim. III. 16. nec ex propria, sed ex divina voluntate scripserunt II. Pet. I. 21. (3) inter notitiam acquisitam & infusam: quoad illam, alius alio veritatem rerum melius tenere potest, sed quoad hanc quilibet ita res tenet, quemadmodum divina revelatio dicitur. (4) *Dist.* inter scriptum ex humana scientia consignatum, & ex divina θεοπνευσία traditum: libri biblici non ex humana scientia, quæ veritatem unius alio melius, vel plenius tenere potest, sed ex divina θεοπνευσία traditi sunt. (5) ab aliorum scriptione ad oppositorum, vel etiam errorum scriptionem argumentari non licet.

9. (VII) Quia, hoc posito, Christianam religionem esse veram, nullo modo est verisimile, quemquam ex varietate quæpiam, aut etiam repugnantia, quæ in rebus admodum levibus reperitur in scriptoribus, qui adeo antiquitus, adeoque communi consensu a Christianis sunt approbati, causam arrepturum, de fide, aut scientia illorum dubitandi in iis rebus, ubi inter se conveniunt, & in eo, quod reipsa quilibet eorum narrat, nisi aliunde ipsi constet, eos in his rebus interdum id scripsisse, quod minime sit verum. R. (1) licet ponatur, Christianam religionem esse veram, tamen non statim inde sequitur, quod sacri scriptores infallibiliter DEI verbum, ab omnibus erroribus vacuum, scripserint, cum non omne verum sit infallibile, sed etiam detur verum probabile, nec licet ab objecto, quæ Christiana religio dicitur, simpliciter ad medium, quod DEI verbum est, argumentari. (2) Notum est, quod alii quoque libri de rebus Christianam religionem concernentibus inveniuntur, cum antiquissima scripta Patrum extent, neque tamen ab eorum consensu ad infallibilitatem & errorum immunitatem argumentari licet: idem ergo valebit de libris biblicis, quæ ratione parem, vel non prorsus inæqualem auctoritatem cum scriptura consentientes libri Patrum obtinere poterunt, quod falsissimum. (3) *Diff.* inter scriptores, quatenus *αὐθεντικοί* θεοπνευστοι, vel *διαβολικοί* θεοπνευστοι, & quatenus *ἑτεροπνευστοι*: priori modo verè sunt erroribus obnoxii, posteriori minimè: licet igitur in aliis θεοπνευστοι scriptores erraverint, & verum, vel bonum minime scripserint, sicut David in literis Uriæ consignandis fecit, tamen hoc nihil præiudicii scripturis θεοπνευστοις afferre potest, quæ sunt & manent immunes ab omni errore.

05 A 514

ULB Halle

3

004 208 234

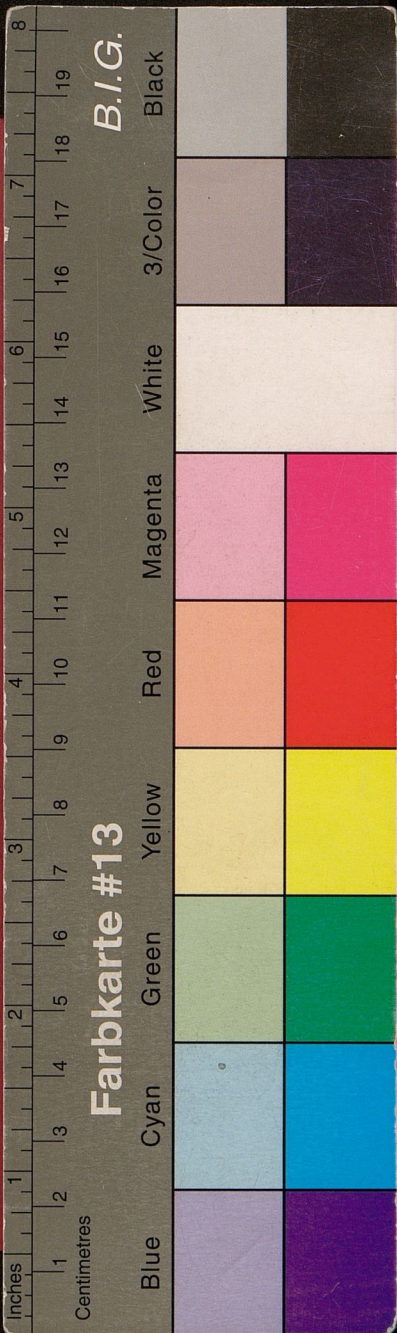

VD 77

sh

i. N. f.
DISPUTATIO THEOLOGICA
ANTI-SOCINIANA
De
SCRIPTURA SACRA,

In Illustri Academia Wittebergensi,

SUB
PRÆSIDIO
VIRI

Maximè Reverendi, Amplissimi Excellentissimiq;

DN. JOHANNIS DEUTSCH-
MANNI,

SS. Theol. D. Ejusdemq; Prof. Publ. longè Celeberrimi,
Alumnorum ELECTORALIIUM Ephori gravissimi, ut & Vener.
Facult. Theol. h. t. DECANI Specta-
tissimi,

DN. PATRONI atq; PRÆCEPTORIS maximè
Observandi,
Publico Eruditorum Examine
submissa

M. GEORGIO FRIDERICO MAGNO,

Pofoniò-Hungaro,

In Auditorio Majori,

Ad Diem XIII. Januarii,

A. O. R. M. DC. LXX.

Horis Matutinis.

WITTEBERGÆ, Literis MICHAELIS METZEL